

การพัฒนาแนวทางการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภาคกลางให้ได้ตามมาตรฐาน
ศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ

DEVELOPING AN APPROACH TO ENHANCE THE QUALITY OF
CHILDCARE CENTERS IN CENTRAL THAILAND TO QUALIFY
FOR THAILAND'S NATIONAL STANDARD

รัฐดาว พิศาลพงศ์ / RATHDOW PHISALAPHONG¹

วริยา สมประชา / WARIYA SOMPRACHA²

จารุทัศน์ วงศ์ข้าหลวง / JARUTUS WONGSKHALUANG³

วิลาลินี ทองแถบ / WILASINEE THONGTAB⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแนวทางการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภาคกลางให้ได้ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ และ 2) ศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภาคกลางให้มีคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างเป็นศูนย์เด็กเล็กในพื้นที่การศึกษาเขตภาคกลาง ซึ่งกระจายอยู่ในทุกสังกัด และทุกขนาดของศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 12 แห่ง โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพเดมมิงในการดำเนินงาน แผนการวิจัยกำหนด เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาบริบทศูนย์เด็กเล็ก ระยะที่ 2 การปฏิบัติการวิจัย และระยะที่ 3 การศึกษาผลการพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดคู่มือการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก 2) แบบประเมินศูนย์เด็กเล็ก และ 3) แบบบันทึกข้อมูลการให้คำปรึกษาผ่านระบบออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย การวิเคราะห์เนื้อหาจากการถอดบทเรียนหลังดำเนินงานวิจัย และ การแจกแจงคะแนนเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภาคกลางตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ประกอบด้วย 1) การอบรมให้ความรู้แก่ครูและผู้บริหารผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีพาทำ 2) การนิเทศกำกับติดตามการยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานในพื้นที่ปฏิบัติงานจริงและโดยการใช้การสื่อสารออนไลน์ และ 3) การประเมินผลและพัฒนาผู้บริหารด้านการบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็ก และด้านคุณภาพเด็ก

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คมะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คมะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

³ ผู้รับใบอนุญาตบ้านรักเนอร์สเซอริสคูล บ้านรักเนอร์สเซอริสคูล จังหวัดชลบุรี

⁴ อาจารย์ คมะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

2. ผลการพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภาคกลางตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ก่อนเริ่มศึกษามีคุณภาพอยู่ในระดับต้องพัฒนา ทั้ง 12 ศูนย์ หลังการดำเนินงานยกระดับคุณภาพพบว่า ศูนย์เด็กเล็กมีคุณภาพอยู่ในระดับน่าพอใจ จำนวน 10 ศูนย์ และระดับที่ยังไม่น่าพอใจต้องพัฒนาต่อไป จำนวน 2 ศูนย์

คำสำคัญ: การยกระดับคุณภาพ, ศูนย์เด็กเล็ก, มาตรฐานชาติ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop an approach to enhance the quality of childcare centers in Central Thailand to qualify for Thailand's National Standard, and 2) to study the result of developing the quality of childcare centers to qualify for Thailand's National Standard. The sample group was twelve childcare centers in Central Thailand with diverse affiliations and operational sizes, selected by using purposive sampling employing a Participatory Action Research (PAR) and applied the Deming Cycle (Plan-Do-Check-Act: PDCA) in operation. The research was divided into three phrases (1) studying the context of childcare centers (2) conducting empirical research and (3) studying the result.

Research findings were as follows:

1. An approach to enhance the quality of childcare centers in Central Thailand to qualify for Thailand's National Standard was developed and it comprises (1) training to provide knowledge for teachers and administrators through learning-by-doing approach (2) supervising and monitoring the quality enhancement practices in the field through online-communication, and (3) evaluating the results and developing administrators in the aspects of childcare center management, organizing learning processes of teachers to promote child development, and children quality.

2. The result of developing the quality of childcare centers in Central Thailand to qualify for Thailand's National Standard showed that in pretest evaluation, all twelve childcare centers were in the quality level of "improvement required", whereas the posttest evaluation after conducting quality enhancement activities showed that the quality of ten childcare centers were enhanced to the satisfactory level and two childcare centers remained in the unsatisfactory level.

Keywords: quality enhancement, childcare center, national standard

บทนำ

ปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็ก ดังนั้น สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2555) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีพันธกิจในการพัฒนานโยบายและมาตรการด้านเด็กและเยาวชนในเชิงรุก จึงได้จัดทำมาตรฐานกลางของชาติเพื่อเป็นเครื่องประกันว่าเด็กเล็กของไทยทุกภูมิภาค จะได้รับการดูแลโดยมีมาตรฐานขั้นต่ำเท่าเทียมกัน ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ที่กล่าวว่า “เด็กจะต้องไม่ถูกแบ่งแยกด้วยผิวพรรณ พื้นที่ ศาสนา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม” (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2558) นอกจากนี้การยกระดับศูนย์เด็กเล็ก ในชุมชนให้บรรลุผลเป็นรูปธรรม ยังรวมถึงภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมสวัสดิภาพ การคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิเด็ก โดยพัฒนามาตรการ กลไก ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ให้เด็กได้รับการดูแล พัฒนาที่เท่าเทียมกัน และจัดทำคู่มือการดำเนินงานตามมาตรฐาน พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานเพื่อให้ศูนย์เด็กเล็ก และหน่วยงานที่กำกับดูแลได้ใช้ประกอบการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจะต้องรวบรวมหลักฐานจัดทำรายงานประกอบการประกันคุณภาพภายในของศูนย์เด็กเล็กเพื่อรองรับการตรวจประเมินเพื่อประกันคุณภาพจากผู้ประเมินภายนอก ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เนื่องจากสถานศึกษาทุกแห่งรวมทั้งศูนย์เด็กเล็กถือว่าเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553) จะต้องได้รับการประเมินและรับรองคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ในช่วงปี 2554-2556 สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2555) ได้ขับเคลื่อนมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติสู่การปฏิบัติตามกลไก 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับนโยบาย (ส่วนกลาง) ได้จัดมหกรรมขับเคลื่อนมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติสู่การปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานตามมติคณะรัฐมนตรี เพื่อเผยแพร่มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติสู่สาธารณชนและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบและมีการประกาศเจตนารมณ์ในการขับเคลื่อนมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติร่วมกัน 2) ระดับพื้นที่ (ภูมิภาค) ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ 4 ภาค เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติแก่หน่วยงานต้นสังกัดของศูนย์เด็กเล็ก ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด (สจล.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 77 จังหวัด และ 3) ระดับปฏิบัติ จัดอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ และหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กโดยไม่ใช้ความรุนแรงให้แก่ผู้ดูแลเด็ก/ครูพี่เลี้ยง ในทุกสังกัด รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,427 คน ผลการขับเคลื่อนมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติสู่การปฏิบัติในระดับภูมิภาคและระดับปฏิบัติพบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้อง อาทิ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน และครูผู้ดูแลเด็กส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเล็กและการยกระดับศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ

และในกรณีศูนย์เด็กเล็กไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ก็ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขและพัฒนาให้ผ่านเกณฑ์ได้จากสภาพปัญหาดังกล่าวสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ จึงได้สนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการยกระดับศูนย์เด็กเล็ก ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ เพื่อการศึกษาหารูปแบบหรือแนวทางการยกระดับศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยซึ่งได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการวิจัยดังกล่าวได้พิจารณาเห็นว่าการบริหารงานตามวงจรคุณภาพเดมมิง (Deming: PDCA) เป็นกระบวนการสากล ซึ่งเป็นเครื่องมือการบริหารงานที่มีผู้นำมาใช้ ในการปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพอย่างแพร่หลาย (วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, 2555) นอกจากนี้ กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นการศึกษาวิจัยที่มีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา เป็นการศึกษาวิจัยที่ดำเนินการไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้ร่วมงานทุกฝ่ายที่ร่วมในกระบวนการวิจัย และในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย (กมล สุตประเสริฐ, 2540: 8) การนำวงจรคุณภาพเดมมิงมาใช้ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการดำเนินการต่อเนื่องเพื่อแสวงหาแนวทางที่ดีกว่าโดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงเห็นควรนำมาใช้เป็นแนวคิดในการดำเนินงานของการวิจัยนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแนวทางการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภาคกลางให้ได้ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภาคกลางให้ได้ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารคุณภาพวงจรเดมมิง (Deming cycle: PDCA) และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) และมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. วงจรคุณภาพเดมมิง (Deming cycle: PDCA) เป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่การปรับปรุงงานและการควบคุมอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย การวางแผน (Plan) คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น การปฏิบัติตามแผน (Do) คือการนำแผนสู่การดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การตรวจสอบ (Check) คือ การดำเนินงานเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือไม่ มีสิ่งใดที่ผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาบ้าง และการปรับปรุงแก้ไข (Act) คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงหากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจ หรือปรับปรุงแก้ไขหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรเดิมโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2545: 43-47)

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นกระบวนการวิจัยที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ การวิจัยเริ่มต้นจากสถานการณ์ที่เป็นจริงในขณะหนึ่ง เคลื่อนที่ไปยังสถานการณ์ที่ควรจะเป็น โดยการเคลื่อนที่ดังกล่าวเกิดขึ้นได้ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงเอง หรือถูกกระทบจากเหตุการณ์แวดล้อม นอกกระบวนการวิจัย หรือเกิดจากกระบวนการวิจัย รวมทั้งผู้ร่วมวิจัย การเกิดขึ้นของการเปลี่ยนแปลงจะต้องถูกเก็บมาเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ และตัดสินใจในการเคลื่อนไหวของกิจกรรมต่อ ๆ มา ในกระบวนการวิจัยเสมอ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะต้องเริ่มจากความรู้สึกของคนที่มีปัญหา หรือความต้องการของชุมชน นำไปสู่การสร้างความเข้าใจ และการกระทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง และชุมชน (ชนินฐา กาญจนรังษินนท์, 2546)

3. มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ประกอบไปด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก 2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และ 3) คุณภาพเด็ก จำนวนทั้งหมด 85 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555)

มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก

การบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการและดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันของผู้บริหารศูนย์ เช่น นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาพิเศษ นักวิชาการศึกษา กรรมการศูนย์ เช่น การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการควบคุมประเมินผล เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้รับบริการมั่นใจได้ว่าศูนย์เด็กเล็กมีการดำเนินงานที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้หลัก 5 ด้าน ได้แก่

- 1.1) การบริหารงานอย่างเป็นระบบ (8 ตัวบ่งชี้)
- 1.2) การบริหารจัดการบุคลากร (5 ตัวบ่งชี้)
- 1.3) การจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์เด็กเล็ก (18 ตัวบ่งชี้)
- 1.4) มาตรการด้านความปลอดภัยของศูนย์เด็กเล็ก (5 ตัวบ่งชี้)
- 1.5) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (4 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก หมายถึงการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก ให้ครบ 4 สาระ ตามหลักสูตร คือ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก โดยจัดให้สอดคล้องกับบริบทของศูนย์เด็กเล็ก เพื่อพัฒนาความสามารถตามวัยของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ประกอบด้วยตัวบ่งชี้หลัก 5 ด้าน ได้แก่

- 2.1) การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย (8 ตัวบ่งชี้)
- 2.2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย (8 ตัวบ่งชี้)
- 2.3) การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการด้านจิตใจ-อารมณ์ (4 ตัวบ่งชี้)
- 2.4) การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการด้านสังคม (5 ตัวบ่งชี้)

2.5) การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการด้านสติปัญญา (5 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 3 คุณภาพเด็ก

คุณภาพเด็ก หมายถึง ความพร้อมของเด็กทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย และเป็นไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ประกอบด้วยตัวบ่งชี้หลัก 4 ด้าน ได้แก่

3.1) เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายและสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตน (4 ตัวบ่งชี้)

3.2) เด็กมีพัฒนาการทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม (3 ตัวบ่งชี้)

3.3) เด็กได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์ (4 ตัวบ่งชี้)

3.4) เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา (4 ตัวบ่งชี้)

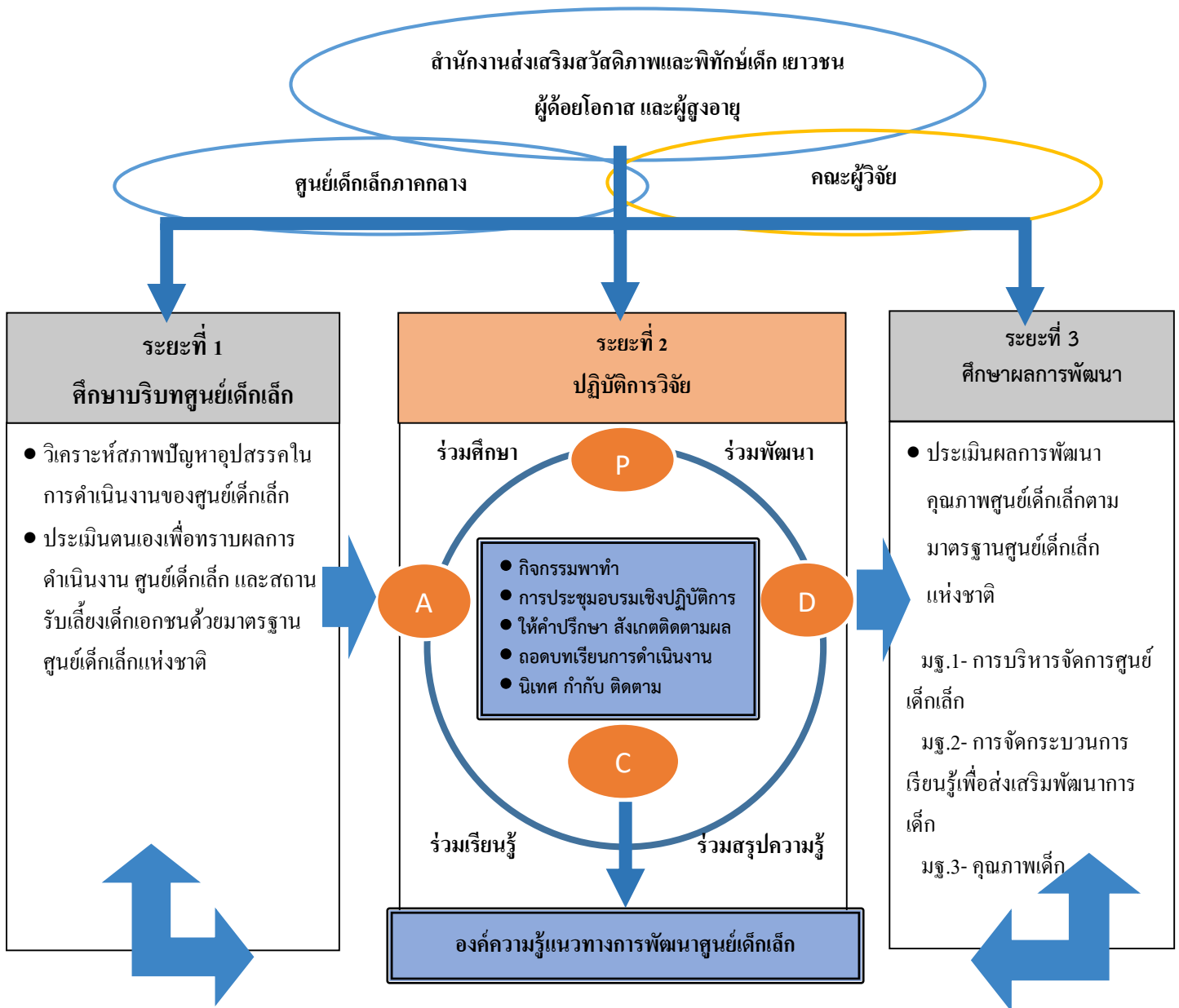
จากแนวคิดวงจรคุณภาพเต็มมิ่งและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ไตรภาคีวิจัยผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ได้แก่ ภาคีที่ 1 สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) ภาคีที่ 2 ศูนย์เด็กเล็กภาคกลาง ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์เด็กเล็ก ครู/ผู้ดูแลเด็ก และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีที่ 3 คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นนักวิชาการด้านการศึกษาปฐมวัย จากสถาบันอุดมศึกษา

2. กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เป็นแผนปฏิบัติการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาบริบทศูนย์เด็กเล็ก ระยะที่ 2 การปฏิบัติการวิจัย และระยะที่ 3 การศึกษาผลการพัฒนา

3. การทำงานแบบมีส่วนร่วม 4 ประการ หมายถึง การใช้เทคนิคการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการวิจัย ได้แก่ 1) ร่วมศึกษา หมายถึง การร่วมศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากเอกสาร คู่มือการดำเนินงาน และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน 2) ร่วมพัฒนา หมายถึง การมีส่วนร่วมประชุมปฏิบัติการ ร่วมประชุมนิเทศเพื่อสอนงาน (Coaching) และทำให้ดูเป็นตัวอย่าง (พาทำ) 3) ร่วมเรียนรู้ หมายถึง การประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหา เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนา 4) ร่วมสรุปความรู้ หมายถึง การประชุมสัมมนาเพื่อถอดบทเรียนในการดำเนินในระหว่างการทำงาน เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยนำมาใช้ออกแบบกระบวนการวิจัยพัฒนาเพื่อยกระดับศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการวิจัยยกระดับศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติไตรภาคีผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการ

ประชากร คือ ศูนย์เด็กเล็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเขตภาคกลาง ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร สังกัดกระทรวงกลาโหม สังกัดกระทรวงแรงงาน และสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน สังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ศูนย์เด็กเล็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเขตภาคกลาง จำนวน 12 ศูนย์ ที่ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นศูนย์เด็กเล็กที่มีความพร้อมและสมัครใจเข้าร่วมโครงการ
2. เป็นศูนย์เด็กเล็กที่ประเมินตนเองตามคู่มือการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ อยู่ในระดับพอใช้

ระยะเวลาการวิจัย ใช้เวลาทั้งสิ้น 230 วัน

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดคู่มือการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก เป็นชุดเอกสารความรู้ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยในการดำเนินงานยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็กตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ประกอบด้วยสาระความรู้ในเรื่องต่อไปนี้ 1) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในของศูนย์ เพื่อพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก 2) การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและคุณภาพเด็ก 3) การจัดกิจกรรมยกระดับศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ 4) แนวทางการประเมินศูนย์เด็กเล็ก และ 5) การพัฒนาเครื่องมือประเมินการเรียนรู้และพัฒนาการเด็ก โดยเอกสารชุดนี้ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านสาระความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย

2. แบบประเมินคุณภาพศูนย์เด็กเล็กตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบรูบริค (Rubric) สำหรับใช้ในการประเมินคุณภาพศูนย์เด็กเล็กประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็กของผู้บริหาร เป็นการประเมินตัวบ่งชี้หลัก 5 ด้าน จำนวน 40 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน คิดเป็นน้ำหนัก 40 คะแนน มาตรฐานที่ 2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครู เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เป็นการประเมินตัวบ่งชี้หลัก 5 ด้าน จำนวน 30 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน คิดเป็นน้ำหนัก 30 คะแนน มาตรฐานที่ 3 ด้านคุณภาพเด็ก เป็นการประเมินตัวบ่งชี้หลัก 4 ด้าน จำนวน 15 ข้อ ข้อละ 2 คะแนน คิดเป็นน้ำหนัก 30 คะแนน รวมทุกมาตรฐานเท่ากับ 100 คะแนน

การประเมินมาตรฐานที่ 1 และ 2 มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ได้ 1 คะแนน หมายถึง มีการดำเนินการตามเกณฑ์ที่กำหนดครบ

ได้ 0 คะแนน หมายถึง ไม่มีการดำเนินการหรือดำเนินการไม่ครบ

การประเมินมาตรฐานที่ 3 มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ได้ 2 คะแนน หมายถึง เด็กมีพัฒนาการตามเกณฑ์

ได้ 0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่มีพัฒนาการตามเกณฑ์

นำแบบประเมินคุณภาพศูนย์เด็กเล็กไปตรวจสอบความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินไตรภาคี 3 ฝ่าย ซึ่งเป็นผู้แทนจากไตรภาคีฝ่ายละ 1 คน ทำการประเมินศูนย์เด็กเล็กแห่งหนึ่ง นำผลการประเมินไปหาค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยสถิติ Pearson Product Moment Correlation ผลการประเมินพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.85 แสดงว่า คะแนนของผู้ประเมิน 3 ฝ่ายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. แบบบันทึกข้อมูลการให้คำปรึกษาผ่านระบบออนไลน์ สำหรับใช้ในการบันทึกข้อมูลในการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตามประเด็นปัญหาและความต้องการของผู้รับการนิเทศ

ขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน

คณะผู้วิจัยศึกษาแนวทางการยกระดับศูนย์เด็กเล็กภาคกลางให้มีคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ โดยกระบวนการดำเนินงานวิจัย มี 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาบริบทศูนย์เด็กเล็ก เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการยกระดับศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กำกับดูแลศูนย์เด็กเล็กในพื้นที่การศึกษา การประเมินตนเองเพื่อทราบผลการดำเนินงาน สภาพปัจจุบันและปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการดังนี้

1. จัดประชุมสนทนาในระหว่างไตรภาคีวิจัย การประชุมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างการรับรู้เป้าหมายการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทั้ง 3 ฝ่าย และแนวทางในการทำงานร่วมกัน

2. จัดการประชุมสัมมนาเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็ก โดยแต่ละศูนย์ประเมินตนเองตามประเด็นตัวบ่งชี้ของมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณภาพของศูนย์ ก่อนเริ่มดำเนินการวิจัย นำข้อมูลการประเมินมาร่วมกันพิจารณารับทราบสภาพพื้นฐานในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างความตระหนักในปัญหา เห็นความสำคัญของการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ นำไปสู่การยกระดับศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อเด็ก

ระยะที่ 2 การปฏิบัติการวิจัย เพื่อให้ไตรภาคีวิจัยผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ใช้เทคนิคของวงจรคุณภาพเดมมิง (Deming) และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่ยึดหลักการทำงานร่วมกันในขั้นตอนต่าง ๆ ของการปฏิบัติงานดังนี้

1. การวางแผน (Plan: P) มีจุดประสงค์เพื่อร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ให้บรรลุเกณฑ์ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ โดยดำเนินการดังนี้

1.1 จัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้บริหารในรูปแบบของการพาทำ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ ความเข้าใจ และได้ลงมือปฏิบัติจริงในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาตามมาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็กในด้านต่าง ๆ ตามจุดเน้นและสภาพปัญหาที่พบ

1.2 การประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูผู้ดูแลเด็กในรูปแบบของการพาทำ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ ความเข้าใจ และได้ลงมือปฏิบัติจริงในการจัดทำแผนพัฒนาตามมาตรฐานที่ 2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็กตามจุดเน้นและสภาพปัญหาที่พบ

1.3 จัดเวทีสัมมนาาระดมสมอง เพื่อศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับแนวทางการยกระดับศูนย์เด็กเล็กในภาคกลางให้มีคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ

2. การปฏิบัติตามแผน (Do: D) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศูนย์เด็กเล็กแต่ละแห่งนำแผนการพัฒนาตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กที่ยังมีคุณภาพในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจไปดำเนินการ ดังนี้

2.1 ในส่วนของผู้บริหาร

1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์เด็กเล็กที่ยังไม่มีหลักสูตร หรือยังไม่เป็นปัจจุบัน

2) พัฒนาการจัดทำเอกสารที่เป็นแนวทางดำเนินการศูนย์เด็กเล็ก เช่น แผนพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เอกสารแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ฯ เป็นต้น พัฒนาด้านการจัดทำเอกสารให้เป็นระบบ แยกใส่แฟ้มเอกสารตามตัวชี้วัดในมาตรฐาน การจัดทำข้อกำหนดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของบุคลากร

3) พัฒนาสิ่งแวดล้อมของศูนย์เด็กได้แก่ สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน เช่น จัดให้มีมุมเสริมทักษะ/มุมประสบการณ์สำหรับเด็กมากขึ้น สิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียน เช่น จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กและแผ่นพับความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กสำหรับผู้ปกครองไว้ในมุมผู้ปกครอง

4) พัฒนาแผนปฏิบัติงานด้านการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ในโอกาสสำคัญตามเทศกาลต่าง ๆ สอดคล้องกับประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรมชุมชน การจัดทำทำเนียบเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำบันทึกการร่วมกิจกรรมกับชุมชน เป็นต้น

2.2 ส่วนของครู/ผู้ดูแลเด็ก

1) พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยทั้ง 4 สาระ และการจัดกิจกรรมหลักให้ครบ 6 กิจกรรม พัฒนากิจกรรมประจำวันให้ครบตามที่หลักสูตรกำหนดและสอดคล้องกับสภาพของศูนย์เด็กเล็ก พัฒนาให้มีการประเมินผลเป็นรายกิจกรรมตามสภาพจริง

2) พัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กในทุกวัน เช่น การจัดกิจกรรมกลางแจ้งในกิจกรรมประจำวัน

3) พัฒนาด้านอารมณ์-จิตใจ เช่น การจัดกิจกรรมให้เด็กได้เคลื่อนไหวประกอบจังหวะ และสัมผัสกับธรรมชาติ เช่น เล่นกับเงา ส่งเสริมการรอยยิ้ม และเปิดโอกาสให้เด็กออกมาแสดงความสามารถ และแสดงความคิดเห็น และการเป็นผู้นำ-ผู้ตาม

4) พัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาสังคม เช่น ให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกัน มีการกำหนดข้อตกลงของห้องเรียน จัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงความสามารถหน้าเสาธง เช่น เล่านิทานให้เพื่อนฟัง และทำงานร่วมกันในกิจกรรมเสรี

5) พัฒนาการจัดมุมหนังสือ จัดกิจกรรมรักการอ่าน ให้เด็กอ่านหนังสือหรือฟังนิทานแล้วผู้ปกครองบันทึกผล

6) พัฒนาการจัดระบบเอกสารให้เป็นระบบ การจัดทำและจัดเก็บเอกสาร แยกใส่แฟ้มเอกสารตามตัวชี้วัดในมาตรฐาน เป็นต้น

3. การตรวจสอบ (Check: C) มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม และตรวจสอบผลการดำเนินงานรวมถึงการประเมินผลให้เป็นไปตามแผน โดยดำเนินการ ดังนี้

3.1 การนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน ณ ศูนย์เด็กเล็ก โดยผู้บริหารและครู/ผู้ดูแลเด็กได้ร่วมกับคณะผู้วิจัยกำหนดวันนิเทศ เพื่อให้คณะผู้วิจัยได้เข้าไปติดตามผลการอบรม และการนิเทศการสอนงาน (Coaching) ที่ศูนย์เด็กเล็กทั้ง 12 แห่ง ณ ขณะปฏิบัติงาน แห่งละอย่างน้อย 2 ครั้ง โดยดำเนินการในส่วนของผู้บริหาร และครู/ผู้ดูแลเด็ก ดังต่อไปนี้

1) ส่วนของผู้บริหาร

- ศูนย์เด็กเล็กบางแห่ง ไม่มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพราะใช้หลักสูตรร่วมกันกับอีก 20 ศูนย์เด็กเล็กในสังกัดเดียวกัน รวมทั้งไม่มีการนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร ผู้นิเทศจึงแนะนำวิธีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้แบบฟอร์มการนิเทศ และให้เข้าร่วมการอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจนแล้วเสร็จ

- ศูนย์เด็กเล็กบางแห่ง มีการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการ แต่ขาดข้อกำหนดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของบุคลากร และเอกสารสารสนเทศต่าง ๆ มีการจัดเก็บไม่เป็นระบบ ผู้นิเทศจึงแนะนำการจัดทำเอกสารให้เป็นระบบ และจัดทำข้อกำหนดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของบุคลากรรวมไว้ในแฟ้มเอกสารประวัติบุคลากร รวมถึงเอกสารการอบรม การตรวจสอบสุขภาพของบุคลากรด้วย

- ศูนย์เด็กเล็กบางแห่งไม่มีแผนพัฒนาในระดับศูนย์ หรือบางศูนย์มีแผนแต่คิดขึ้นโดยขาดการวิเคราะห์สภาพปัญหาอย่างเป็นระบบ ผู้นิเทศจึงให้ความรู้เรื่องการวิเคราะห์ SWOT ของศูนย์ เพื่อนำมาใช้กำหนดกลยุทธ์ของการพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นจุดอ่อนของศูนย์ฯ และแนะนำให้จัดทำแผนพัฒนา 3 ปี แยกรายละเอียดเรียงตามความสำคัญเร่งด่วน และทำแผนระยะสั้นรายปี

- ศูนย์เด็กเล็กส่วนใหญ่ ยังขาดการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ผู้นิเทศได้ให้ความรู้เรื่องการเขียนแผนและระบบวงจรคุณภาพแก่คณะครู/ผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนการจัดทำแผนปฏิบัติการและโครงการต่าง ๆ โดยครูทุกคนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบการประเมินแผนและโครงการ เพื่อปรับปรุงตามแนวทางของวงจรคุณภาพ

2) ส่วนของครู/ผู้ดูแลเด็ก

- ครู/ผู้ดูแลเด็กไม่เข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ ในหลักสูตร แม้จะมีแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ แต่แผนดังกล่าวไม่ส่งเสริมพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน ในแต่ละวัน ผู้นิเทศจึงให้ความรู้และการดำเนินงานเรื่องการจัดการกิจกรรมบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และการประเมินผลเป็นรายกิจกรรมตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

- ครูไม่มีรายงานการจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่มีบันทึกการนิเทศติดตามแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ ไม่มีบันทึกการคัดกรองเด็ก ผู้นิเทศทำแบบฟอร์ม

การบันทึกพฤติกรรม การประเมินผลรายบุคคล และแบบฟอร์มอื่น ๆ ให้ตัวอย่างและสอนงานการจัดทำที่จำเป็นในการเก็บข้อมูล

- ในห้องเรียนมีการจัดมุมประสบการณ์เพียง 2-3 มุม และครูไม่เข้าใจการจัดมุมประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และขาดงบประมาณผู้นิเทศจึงแนะนำหลักการจัดมุมประสบการณ์และการจัดมุมด้วยวัสดุเหลือใช้ ทำให้ครูสามารถจัดมุมประสบการณ์ได้มากกว่า 5 มุม โดยไม่ต้องใช้งบประมาณ

3.2 การนิเทศโดยระบบการปรึกษาออนไลน์ คณะผู้วิจัยยังได้ทำ “ระบบการปรึกษาออนไลน์” เพื่อให้ผู้บริหารและครู/ผู้ดูแลเด็กได้ปรึกษากับทีมผู้วิจัยได้ตลอด 24 ชั่วโมงผ่านระบบอินเทอร์เน็ทบนเฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งเป็นกลุ่มปิดชื่อ “ศูนย์เด็กเล็ก ภาคกลาง” และไลน์ (Line) ชื่อ “ศูนย์เด็กเล็ก ภาคกลาง” โดยมี Line ID: central.child.care สำหรับให้คำปรึกษาที่ศูนย์ต้องการปรึกษาเป็นส่วนตัว และไลน์กลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารและครู/ผู้ดูแลเด็กทั้ง 12 ศูนย์ชื่อ “กลุ่มภาคกลาง” ซึ่งเป็นกลุ่มปิดเพื่อใช้เฉพาะการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

4. การปรับปรุงและพัฒนา (Act: A) มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมยกระดับศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ โดยศูนย์เด็กเล็กแต่ละแห่งนำข้อมูลที่ได้จากการนิเทศติดตามผล ณ ศูนย์เด็กเล็กและข้อมูลที่ได้จากระบบการปรึกษาออนไลน์ มาปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์

ส่วนของผู้บริหาร พบว่า มีการบริหารงานเป็นระบบตามวงจรคุณภาพ มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แผนพัฒนาเด็กเล็ก แผนปฏิบัติการรายปี ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่ครู/ผู้ดูแลเด็กทุกคนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ และได้นำเสนอเอกสารการประเมินผล และบันทึกผลการประเมินจากส่วนกลางมาเก็บไว้ที่ศูนย์เด็กเล็ก มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรรวมไว้ในแฟ้มเอกสารประวัติบุคลากร เอกสารการอบรม และการตรวจสอบภาพของบุคลากร มีการประชุมพัฒนาครูทุกเดือน จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากร

ส่วนของครู/ผู้ดูแลเด็ก พบว่า มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์ให้มีกิจกรรมหลักครบ 6 กิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน ในแต่ละวันและประเมินผลตามสภาพจริงเป็นรายกิจกรรม มีบันทึกการคัดกรองเด็ก บันทึกการนิเทศติดตาม บันทึกพฤติกรรม และมีการประเมินผลรายบุคคล

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภายหลังดำเนินกิจกรรมในระยะที่ 2 ครบถ้วนแล้ว ให้แต่ละศูนย์เด็กเล็กนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อบรรลุเกณฑ์ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ และให้ทุกภาคส่วนที่สนใจร่วมกันวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมให้ผลการศึกษามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนการดำเนินโครงการวิจัย คณะกรรมการไตรภาคีวิจัยที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประเมินได้ร่วมกันศึกษาเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติจนเข้าใจอย่างชัดเจน ก่อนดำเนินการประเมินคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 12 แห่ง ด้วยแบบประเมินคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก เพื่อเป็นข้อมูลก่อนการดำเนินการวิจัย (pretest)

2. ระหว่างดำเนินการวิจัย ตามกระบวนการวิจัยที่มีอยู่ 3 ระยะ ทุกระยะคณะกรรมการไตรภาคีมีการประชุมเพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงาน นำมาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแนวทางการพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กเป็นวงจรคุณภาพหลายรอบตามสภาพของศูนย์ฯ และสรุปรวบยอดเป็นผลการพัฒนาแนวทางในการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็กให้ได้ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ

3. หลังเสร็จสิ้นโครงการวิจัย คณะกรรมการไตรภาคีวิจัยดำเนินการประเมินคุณภาพศูนย์เด็กเล็กด้วยแบบประเมินคุณภาพศูนย์เด็กเล็กฉบับเดียวกับที่ใช้ก่อนดำเนินโครงการวิจัยเพื่อนำมาเป็นข้อมูลเปรียบเทียบกับผลก่อนการดำเนินการวิจัย (posttest)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จัดประชุมสัมมนาไตรภาคีวิจัย เพื่อถอดบทเรียนในแต่ละระยะของกระบวนการดำเนินการวิจัยซึ่งมีอยู่ 3 ระยะ เพื่อสรุปให้เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็กตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ

2. การวิเคราะห์ผลการพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก ใช้ฉันทามติของคณะกรรมการไตรภาคีวิจัยตัดสินผลการประเมินตัวบ่งชี้แต่ละตัวในแบบประเมินทั้งก่อนและเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการวิจัย นำผลสรุปคะแนนการประเมินตัวบ่งชี้ทุกมาตรฐาน มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์คุณภาพของการประเมิน ดังนี้

ตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป	อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก
ระหว่าง 75-89 คะแนน	อยู่ในระดับคุณภาพดี
ระหว่าง 60-74 คะแนน	อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้
ระหว่าง 50-59 คะแนน	อยู่ในระดับคุณภาพควรพัฒนา
ระหว่าง 1-49 คะแนน	อยู่ในระดับคุณภาพต้องพัฒนา

ศูนย์เด็กเล็กที่อยู่ในระดับน่าพอใจ คือ ศูนย์เด็กเล็กที่มีคะแนนอยู่ในระดับคุณภาพดีขึ้นไป

ศูนย์เด็กเล็กที่มีคะแนนต่ำกว่านั้นอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ

ผลการวิจัย

1. ได้แนวทางการยกระดับศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ได้แก่

1) ความรู้ ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้บริหารและครู/ผู้ดูแลเด็ก ด้วยการจัดกิจกรรมการประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินการยกระดับคุณภาพงาน และยังช่วยลดเวลาในการเรียนรู้งานใหม่ ๆ

2) ความตระหนักในปัญหาและความสำคัญของการดำเนินงาน ด้วยการให้แต่ละศูนย์เด็กเล็กได้ประเมินตนเองเพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จัดประชุมเพื่อรับฟังปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็ก

3) ความร่วมมือจากทุกฝ่าย การดำเนินงานยกระดับคุณภาพให้ประสบความสำเร็จในโครงการวิจัยนี้ เป็นเพราะการได้รับส่งเสริม สนับสนุนจากไตรภาคีวิจัย

4) ความพร้อมด้านทรัพยากรการศึกษาในการดำเนินงานทั้งด้านบุคคลากร สถานที่และงบประมาณ

1.2 หลักการดำเนินงาน ได้แก่

1) ใช้แนวคิด 4 ร่วม ได้แก่ ร่วมกันศึกษา พัฒนา สรุปความรู้ และ ร่วมเรียนรู้

2) ใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่งในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบการปฏิบัติงาน และการยอมรับและการปรับปรุงแก้ไขงาน เป็นวงจรที่ต่อเนื่องเพื่อยกระดับการพัฒนา

3) ใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ เช่น การใช้ระบบที่ปรึกษาออนไลน์ตลอด 24 ชั่วโมง

4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างไตรภาคีผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 3 ฝ่าย ได้แก่ 1) หน่วยงานกำกับ ควบคุม ดูแล 2) ศูนย์เด็กเล็ก และ 3) นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา

1.3 แนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) การอบรมให้ความรู้แก่ครูและผู้บริหารผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีพาทำ

2) การนิเทศกำกับติดตามการยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานในพื้นที่ปฏิบัติงานจริงและโดยใช้การสื่อสารออนไลน์

3) การประเมินผลและพัฒนา โดยจัดให้มีการประเมินตนเองก่อนดำเนินงานเพื่อให้ทราบสภาพพื้นฐานก่อนเริ่มการพัฒนา และมีการประเมินผลเป็นระยะในระหว่างการทำงานเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการประเมินผลสรุปเพื่อเป็นการประเมินผลการพัฒนาว่าได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร เพื่อการพัฒนายกระดับให้เพิ่มขึ้นต่อไป

2. ผลการพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภาคกลางก่อนเริ่มการศึกษา (Pretest) ศูนย์เด็กเล็กทุกศูนย์มีคุณภาพอยู่ในระดับ “ต้องพัฒนา” ทั้ง 12 ศูนย์ การประเมินการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กหลังเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัย (Posttest) ศูนย์เด็กเล็กมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 9 ศูนย์ ระดับดี 1 ศูนย์ ระดับพอใช้ 1 ศูนย์ และระดับต้องพัฒนา 1 ศูนย์ ดังนำเสนอในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการยกระดับคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภาคกลางตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ

โรงเรียนที่ (น้ำหนัก คะแนน)	ก่อนการทดลอง				แปลผล	หลังการทดลอง				แปลผล
	มฐ. 1	มฐ. 2	มฐ. 3	รวม		มฐ. 1	มฐ. 2	มฐ. 3	รวม	
	40	30	30	100		40	30	30	100	
1	14	8	6	28	ต้องพัฒนา	35	30	30	95	ดีมาก
2	7	0	0	7	ต้องพัฒนา	16	11	8	35	ต้องพัฒนา
3	10	4	2	16	ต้องพัฒนา	20	23	20	63	พอใช้
4	7	4	2	13	ต้องพัฒนา	27	25	28	80	ดี
5	13	8	0	21	ต้องพัฒนา	38	29	30	97	ดีมาก
6	12	9	2	23	ต้องพัฒนา	33	30	30	93	ดีมาก
7	11	12	0	23	ต้องพัฒนา	39	30	30	99	ดีมาก
8	14	7	2	23	ต้องพัฒนา	38	30	30	98	ดีมาก
9	18	7	2	27	ต้องพัฒนา	38	30	30	98	ดีมาก
10	14	7	8	29	ต้องพัฒนา	34	30	30	94	ดีมาก
11	25	11	8	44	ต้องพัฒนา	37	30	30	97	ดีมาก
12	18	10	2	30	ต้องพัฒนา	32	30	28	90	ดีมาก

อภิปรายผล

1. แนวทางการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภาคกลางให้ได้มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ จากผลการถอดบทเรียนในการดำเนินงานพบว่ามืองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 ปัจจัยสู่ความสำเร็จได้แก่ 1) ความรู้ ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน 2) ความตระหนักในปัญหาและความสำคัญของการดำเนินงาน 3) ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน และ 4) ความพร้อมด้านทรัพยากรการศึกษาในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิ่งทอง ใจเสน (2553: 2084-2085) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนาครูประกอบด้วย การสร้างความรู้ ความเข้าใจ การสร้างความตระหนักให้แก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษา

เพื่อให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการเสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน และ งานวิจัยของทิพวรรณ มีบุญ, วาโร เฟ็งสวัสดิ์, ทะนางศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และวัลนิกา ฉลากบาง (2561: 81-82) ที่สรุปผลว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และ พฤติกรรมการสอนของครู/ผู้ดูแลเด็ก เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.2 หลักการในการดำเนินงาน ได้แก่ 1) การใช้แนวคิด 4 ร่วม “ร่วมศึกษา ร่วมพัฒนา ร่วมสรุปความรู้ และร่วมเรียนรู้” 2) การใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่งในการปฏิบัติงาน 3) การใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงาน และ 4) การใช้เครือข่ายความร่วมมือ หลักการดำเนินงานดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่งในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยพัฒนาสถานศึกษาและชุมชนจำนวนมาก อาทิ งานวิจัยของเพ็ญประภา เบญจวรรณ และอัชฌา สุวรรณกาญจน์ (2552: 126) รายงานว่ากระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ผลการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กอยู่ในเชิงผลลัพธ์ มีการประเมินเปลี่ยนแปลงจากระดับดีเป็นดีมาก อีรพงศ์ ทับอินทร์ (2558: 73) ศึกษาเรื่อง การใช้วงจรเดมมิ่งในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า ภาพรวมและรายด้านค่าเฉลี่ย ชั้นการวางแผน ชั้นการปฏิบัติ ชั้นการตรวจสอบ และชั้นการปรับปรุงอยู่ในระดับมาก และกังสดาล กนกหงส์ (2556) ได้ชี้ให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของเยาวชนกับหน่วยงานภายนอก เป็นการประสานประโยชน์ร่วมกัน

1.3 แนวทางการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก ประกอบด้วย 1) การให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้วยวิธีพาทำ 2) การนิเทศกำกับติดตามการยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานในพื้นที่ปฏิบัติงานจริงและโดยใช้การสื่อสารออนไลน์ 3) การประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แนวทางการปฏิบัติงานทั้งสามนี้ เป็นแนวทางที่ได้จากการถอดบทเรียนของศูนย์เด็กเล็กที่ประสบความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพจากระดับที่ต้องพัฒนาไปสู่ระดับดีและดีมาก ดังเช่น พิทยาภรณ์ มานะจตุติ (2553: 113) พบว่าการนำกระบวนการพาทำ มาใช้ในการพัฒนาบุคลากร ทำให้ศูนย์เด็กเล็กมีการพัฒนางานทุกด้าน David, Jordan, & Brion (2014) ศึกษาผลการใช้โปรแกรม “The Stamp in Safety” ซึ่งเป็นโปรแกรมการนิเทศผ่านอินเทอร์เน็ตในด้านการปรับปรุงสนามเด็กเล็ก พบว่า ผู้ได้รับการนิเทศรูปแบบดังกล่าวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง นิติยา ค้อไผ่, นิสาพร วัฒนศัพท์, มนตรี กรรพุมมาลย์ และภูฟ้า เสวกพันธ์ (2559: 173) ให้ความเห็นว่าในการพัฒนาบุคลากรของศูนย์เด็กเล็ก ควรต้องมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งในเรื่องการประเมินการดำเนินการของศูนย์เด็กเล็กด้วย

2. ผลการพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก พบว่าจำนวน 12 ศูนย์มีการพัฒนายกระดับคุณภาพจากระดับ “ต้องพัฒนา” ไปสู่ระดับที่น่าพึงพอใจ 10 ศูนย์ คือ มีศูนย์ที่อยู่ในระดับดีมาก 9 ศูนย์ และดี 1 ศูนย์ น่าจะเป็นเพราะผู้บริหาร และครู/ผู้ดูแลเด็กให้ความสำคัญและมีความใส่ใจในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก เมื่อพบว่าศูนย์เด็กเล็กไม่ผ่านในตัวบ่งชี้ใดก็พยายามหาวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งขอคำปรึกษาจากคณะผู้วิจัย

เพื่อพัฒนาการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้จะเป็นปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ 1) ผู้บริหารมีความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาศูนย์ให้เป็นไปตามเป้าหมาย และครุมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กและคุณภาพเด็ก 2) ผู้บริหารและครูได้รับการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก และทักษะการจัดการกระบวนการเรียนรู้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยใช้เทคนิคแบบพาทำ ซึ่งเป็นเทคนิคการทำงานแบบร่วมมือที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เพราะผู้บริหารและครูเข้าใจในสาระต่าง ๆ ผ่านการลงมือปฏิบัติ และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในกลุ่ม และยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับการอบรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการศูนย์เด็กเล็กของตนได้เป็นอย่างดี 3) การนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการนิเทศ ณ ที่ตั้ง ณ ขณะปฏิบัติงาน อย่างน้อยแห่งละ 2 ครั้ง หรือในกรณีที่เกิดปัญหาผู้วิจัยสามารถเข้าไปช่วยเหลือได้อย่างอิสระ และการนิเทศออนไลน์ ทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างไตรภาคีวิจัยอย่างใกล้ชิด และ 4) การใช้เทคโนโลยี ในการวิจัยนี้ได้จัดให้มีระบบการปรึกษาออนไลน์ ทำให้ผู้บริหารและครู/ผู้ดูแลเด็กได้ปรึกษากับทีมผู้วิจัยได้ตลอด 24 ชั่วโมง และผู้บริหารและครู/ผู้ดูแลเด็กทั้ง 12 ศูนย์ ใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้อย่างรวดเร็ว ตอบสนองความต้องการได้อย่างทันท่วงที สำหรับศูนย์เด็กเล็กที่ยังอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ คือ ระดับพอใช้ 1 ศูนย์และระดับต้องพัฒนา 1 ศูนย์ เนื่องจากศูนย์เด็กเล็กดังกล่าวอยู่ห่างไกลจากหน่วยงานต้นสังกัด ที่ดูแล ทำให้ไม่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานเท่าที่ควร ไม่มีวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการจัดทำเอกสาร อาคารเรียนเป็นห้องใต้อาคารเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในห้องเรียนไม่ดีพอที่จะใช้เป็นศูนย์เด็กเล็ก หลังจากที่คณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการพาทำ ได้ปรับปรุงสภาพภายในห้องเรียนได้ระดับหนึ่ง แต่สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญคือห้องครัว ห้องน้ำ ห้องส้วมยังไม่สามารถปรับปรุงได้ และบุคลากรมีความกระตือรือร้นไม่เพียงพอที่จะพัฒนาศูนย์ในระยะเวลาของการทำวิจัย ครูไม่เตรียมสอนตามตารางกิจกรรมประจำวันจึงทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาเด็ก ครูกังวลกับเด็กที่ทยอยมาทีละคนตลอดเวลา จึงยังขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนางานด้านการเรียนการสอน เด็กได้กิน นอน เล่น ไม่เป็นไปตามหลักการจัดกิจกรรมและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ดังนั้นจำเป็นต้องให้เวลาในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กทั้งสองแห่งต่อไปอีกระยะหนึ่ง

จากการประชุมระดมความคิดเพื่อถอดบทเรียนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กทั้ง 2 แห่ง สรุปได้ว่าการที่ศูนย์เด็กเล็กทั้ง 2 แห่ง ยังไม่พัฒนาตามเป้าหมายมาจากขาดปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ 1) ขาดความพร้อมในด้านทรัพยากรการศึกษา ได้แก่ ขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ สถานที่ตั้งของศูนย์เด็กเล็กอยู่ห่างไกลจากหน่วยงานที่กำกับติดตาม การคมนาคมไม่สะดวก 2) ขาดความรู้ความเข้าใจสภาพและปัญหาของศูนย์เด็กเล็ก และขาดความตระหนักในปัญหาและความสำคัญของการดำเนินงานพัฒนาเด็กเล็ก และ 3) ขาดความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานจากฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของกังสดาล กนกหงษ์ (2556: 266) ที่พบว่า ทุนเดิมทางสังคมของชุมชน ความร่วมมือร่วมใจ และความตระหนักในบทบาทหน้าที่เป็นปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การยกระดับคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาตินั้น ผู้บริหารและครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการยกระดับศูนย์เด็กเล็ก ดังนั้นควรใช้ศูนย์เด็กเล็กในงานวิจัยที่ประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบสำหรับศูนย์เด็กเล็กอื่น ๆ ที่สนใจมาศึกษาดูงานด้านแนวทางการพัฒนาคุณภาพ

1.2 ในการยกระดับคุณภาพมาตรฐานที่ 2 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และมาตรฐานที่ 3 คุณภาพเด็ก ให้ได้ผลดี ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ผู้บริหารควรตระหนักคือ จำนวนนักเรียนในชั้นเรียนต่อครูต้องมีอัตราส่วนที่เหมาะสม อัตราส่วนโดยเฉลี่ย 12 คนต่อห้องเรียน และสูงสุดไม่เกิน 20 คน จะทำให้ครู/ผู้ดูแลเด็กสามารถดูแลนักเรียนได้เป็นรายบุคคล โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ภายใต้ศักยภาพที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายผลการศึกษานวทางการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็กในสังกัดต่าง ๆ โดยการร่วมมือกันในลักษณะไตรภาคี คือ ศูนย์เด็กเล็กสังกัดใดสังกัดหนึ่งในท้องถิ่น หน่วยงานต้นสังกัดของศูนย์เด็ก และคณะผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ในสาขาการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นนั้น ๆ

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารศูนย์เด็กเล็ก ควบคู่กับการพัฒนาแนวทางการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก เพราะการบริหารจัดการของผู้บริหารศูนย์เด็กเล็กเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็ก

สรุป

แนวทางการยกระดับคุณภาพศูนย์เด็กเล็กภาคกลางให้ได้มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ได้แก่ 1) ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย 1.1) ความรู้ ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน 1.2) ความตระหนักในปัญหาของศูนย์เด็ก 1.3) ความร่วมมือจากทุกฝ่าย และ 1.4) ความพร้อมในการดำเนินงาน 2) หลักการยกระดับคุณภาพการดำเนินงาน ได้แก่ 2.1) ใช้แนวคิด 4 ร่วม 2.2) ใช้วงจรคุณภาพเดมมิง 2.3) ใช้เทคโนโลยี และ 2.4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ 3) การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กมล สุดประเสริฐ. (2540). **การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). **มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ: คู่มือการดำเนินการตามมาตรฐาน**. กรุงเทพฯ: เทพเพ็ญวานิสัย.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 (ฉบับที่ 3)**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- กังสดาล กนกหงษ์. (2556). ถอดบทเรียนความสำเร็จของกลุ่มเครือข่ายเยาวชนไฟต์ดี บ้านสบเตี๊น ตำบลสบป่าด อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 8** (24 ธันวาคม หน้า 866-877). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- กิ่งทอง ไจเสน. (2553). แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2. ใน **การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 7** (7-8 ธันวาคม หน้า 2080-2089). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. (2546). **การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา: กรมการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ทิพวรรณ มีบุญ, วาโร เฟ็งสวัสดิ์, ทะนงศักดิ์, คุ่มไชน้ำ และวัลนิกา ฉลากบาง. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม**, 8 (1), 76-83.
- ธีรพงศ์ ทับอินทร์. (2558). การใช้วงจรเดมมิ่ง (PDCA) ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. **วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา**, 9 (2), 68-78.
- นิตยา ค้อไผ่, นิสافر วัฒนศัพท์, มนต์รี กรรพุมมาลย์ และภูฟ้า เสวกพันธ์. (2559). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์โดยกระบวนการมีส่วนร่วม. **วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน**, 7 (2), 149-175.
- พิทยาภรณ์ มานะจตุติ. (2553). การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในอุดมคติ: กรณีศึกษาศูนย์เด็กเล็ก ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารสมาคมนักวิจัย**, 15 (2), 113-122.
- เพ็ญประภา เบญจวรรณ และอชฌา สุวรรณกาญจน์. (2552). ผลการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา ศูนย์เด็กเล็กน่าน้อย: กรณีศึกษาศูนย์เด็กเล็กน่าน้อยโรงเรียนเทศบาล 1 อ.เมือง จ.นราธิวาส. **วารสาร มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**, 1 (2), 126-141.
- วิจูรย์ สิมะโชคดี. (2545). **TQM: ปฏิบัติการสู่องค์กรคุณภาพยุค 2000** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.
- วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2555). **คุณภาพงานบริการ**. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2558). **สิทธิของเธอ สิทธิของฉัน สิทธิของเรา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอส เอ็ม เซอร์คิตเพรส.

David, C., Jordan, P. & Brion, M. (2014). Internet-based training to improve preschool playground safety: Evaluation of the Stamp-in-Safety Programme. **Health Education Journal**, 74 (1), 37-45.

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานส่งเสริม สวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ที่ให้ทุนสนับสนุน